

Chapter: 1

Q.1 दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय लिहा.(PS)

1

- 1 संसदीय शासनपद्धती येथे विकसित झाली.
(अ) इंग्लंड (ब) फ्रान्स (क) अमेरिका (ड) नेपाळ

Ans संसदीय शासनपद्धती **इंग्लंड** येथे विकसित झाली.

Q.2 दिलेल्या सूचनेनुसार कृती करा.(PS)

2

1	मंडळाचे नाव	कार्ये
i.	कायदेमंडळ
ii.	कार्यकारी मंडळ	त्यांची अंमलबजावणी करणे
iii.	न्यायमंडळ

Ans	मंडळाचे नाव	कार्ये
i.	कायदेमंडळ	कायदे बनविणे
ii.	कार्यकारी मंडळ	त्यांची अंमलबजावणी करणे
iii.	न्यायमंडळ	न्याय पुरविणे

Q.3 पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.(PS)

8

- 1 भारताने संसदीय शासन पद्धतीचा स्वीकार केला आहे.

Ans i. भारताने संसदीय शासनपद्धतीचा स्वीकार करण्यामागे काही कारणे आहेत.
ii. ब्रिटिश राजवटीच्या काळातच भारतात संसदीय सस्थांची निर्मिती झाली होती.
iii. ब्रिटीशांनी या पद्धतीने राज्यकारभार करण्यास सुरुवात केली होती.
iv. संसदीय शासनपद्धती हा सुद्धा भारताच्या स्वतंत्र्यलढ्याच्या एक आविष्कार आहे.
v. त्यामुळे या पद्धतीचा भातीयांना पश्चिम झाला होता.

- 2 विरोधी पक्षांची भूमिका महत्त्वाची का असते?

Ans i. विरोधी पक्ष सत्ताधारी पक्ष करत असलेल्या कार्याची तपासणी करत असतो.
te संसदेमध्ये त्यांची विभिन्न मते मांडतात आणि सरकारला त्यांचा अपयशाचे किंवा चुकीच्या धोरणाच चिकित्सक परीक्षण करण्यास लावते.

- 3 संसदीय शासनपद्धतीत चर्चा व विचारविनियम महत्त्वाचे असते.

Ans i. संसदीय शासनपद्धतीत चर्चा, विचार विनियाला मोठा वाव असतो.
ii. सार्वजनिक हिताच्या प्रश्नांवर संसदेत चर्चा होते यया चर्चेत विरोधी पक्षांचे सभासदही भाग घेतात.
योग्य ठिकाणी शासनाला सहकार्य करणे, धोरणातल्या किंवा कायद्यातील त्रुटी दाखवून देणे, प्रश्नांची अभ्यासपूर्ण मांडणी करणे
iii. इत्यादी बाबी विरोधी पक्ष करू शकतात.
iv. यामुळे संसदेला अधिक निर्दोष कायदे करणे शक्य होते.

- 4 अध्यक्षीय शासनपद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Ans i. अध्यक्षीय शासनपद्धतीत कायदेमंडळ व कार्यकारी मंडळ थेटपणे परस्परांवर अवलंबून असतात.
ii. कायदेमंडळाची दोन्ही सभागृहे तसेच राष्ट्राध्यक्ष हे जनतेकडून निवडले जातात.
iii. राष्ट्राध्यक्ष कार्यकारी प्रमुख असतात व त्यांचा हाती कायद्यांच्या अंमलबजावणीसह अन्य अनेक अधिकार असतात.
अध्यक्षीय शासनपद्धतीही अशाप्रकारची रचना असली तरी कायदेमंडळ व कार्यकारी मंडळ परस्परांवर नियंत्रण ठेवते.
iv. परस्परांवरील नियंत्रणामुळे जबाबदार पद्धतीने राज्यकारभार होऊ शकतो.